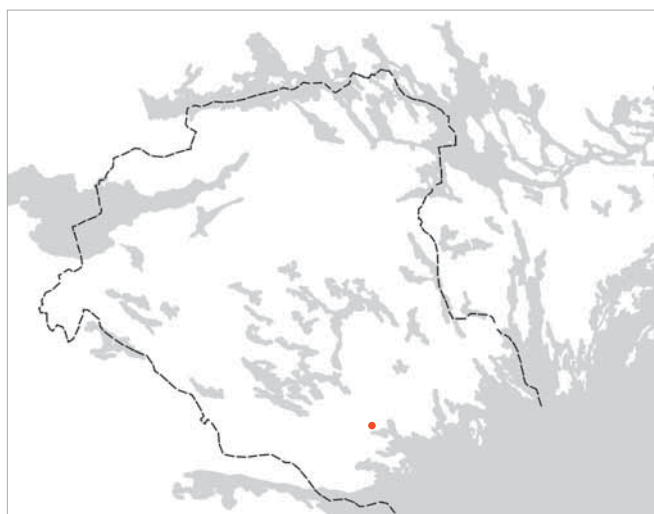

Särskild utredning

Oppeby östra arbetsområde

Oppeby gård 1:6 mfl, Nikolai socken, Nyköpings kommun,
Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

Särskild utredning

Oppeby östra arbetsområde

Oppeby gård 1:6 mfl, Nikolai socken, Nyköpings kommun,
Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2007

© 2007 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson
Omslagsbild: Södermanlands län. Utredningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna
kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Nyköping 2007

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte och metod 5

Syfte
Metod

Landskap 6

Natur
Kultur

Beskrivning av den särskilda utredningen 6

Kartt- och arkivstudie
Inventering
Objektsbeskrivningar

Sammanfattning 10

Referenser 11

Muntliga uppgifter
Arkiv

Administrativa uppgifter 12

Bilagor 13

1. Schakttabell
2. Utdrag ur Digitala Fastighetskartan (GSD) med fornlämningsöversikten (FMIS). Skala 1:10 000.
3. Historiskt kartöverlägg över utmarkerat utredningsområde och dess närområden. Skala 1:10 000.
4. Detaljplaneområdet Oppeby östra arbetsområde med påträffades objekt, schakt och fornlämningar utmarkerade. Skala 1:2 000.

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Utredningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sektor arkeologi vid Sörmlands museum har under perioden 2007 10 01–2007 10 02 & 2007 10 04 utfört en särskild utredning. Utredningen genomfördes med anledning av att Nyköpings kommun undersöker förutsättningarna att bebygga ett område med såväl bostäder som företag, *Oppeby Östra arbetsområde*. Detaljplaneområdet var beläget nordväst om Nyköping, inom fastigheterna Oppeby Gård 1:6, Hållet 1:1 och Anderslund 1:27, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län (se figur 1 & 2).

Planområdet omfattar cirka 87 000 m² och angränsar i söder till Riksväg 52, i väster till Riksväg 53, i norr till bebyggelse vid Oppeby och i öster till Europaväg 4. Ingen känd fornlämning återfinns inom planområdet, som dock ligger i anslutning till gravfältet Nyköping 1:1. Söder och sydöst om planområdet finns bland annat lämningar av äldre gruvdrift. Topografin tillsammans med fornlämningsbilden och markbeskaffenheten indikerar att planområdet kan rymma ytterligare gravar, gruv lämningar eller hitintills okända boplatser från såväl sten-, brons- som järnåldern mm. Därför behövde länsstyrelsen ett bättre underlag inför bedömningen av till vilken grad arbetsföretaget kan komma att beröra fornlämningar.

Ansvarig för kostnaden var Nyköpings kommun. Beslut i ärendet var fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11§ Lagen (1988:950) om kulturminnen mm (1st dnr: 431-12478-2007).

Enligt det av Nyköpings kommun presenterade kartunderlaget för detaljplaneområdet, visade det sig att gravfältet Nyköping 1:1 skulle komma att beröras av en planerad genomfart mellan *Mjölcentralen* och *Oppeby östra arbetsområde* (se bilaga 4). Detta område skall i händelse av exploatering förundersökas arkeologiskt, alternativt undvikas och kom därmed inte att ingå i den här aktuella särskilda utredningen.

Ansvarig för den särskilda utredningen var arkeolog Patrik Gustafsson som också har sammanställt föreliggande rapport. I fältarbetet deltog även arkeolog Lars Norberg.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att, i enlighet med 2 kap 11§ i Lagen (1988:950) om kulturminnen mm., fastställa om det förekommer fornlämning inom det av länsstyrelsen angivna utredningsområdet. Den särskilda utredningen skall även ge en fördjupad bild av fornlämningsbeståndet samt utgöra ett beslutsunder-

lag för länsstyrelsens och Nyköpings kommuns vidare handläggning av ärendet.

Metod

Den särskilda utredningen var uppdelad i två steg. I utredningens *etapp 1* utfördes en genomgång av Fornminnesregistret (FMR) med tillhörande ekonomisk karta och den topografiska kartan. Ytterligare kartmaterial har utgjorts av Fastighetskartan (GSD), Jordartskartan (SGU) och Häradskartan (RAK). Vidare har äldre kartor studerats, till exempel geometrisk jordbok (LMS). Uppgifter om lösfynd har studerats i Översiktsdatabasen, SHM och Sörmlands museums föremålssamling (SMA). Genomgången av arkiv- och kartmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer på fornlämningar inom området.

Under år 2005 gjordes ett historiskt kartöverlägg till närområdet till det här aktuella utredningsområdet i samband med en särskild utredning (se Gustafsson 2006). Kartöverlägget har återanvänts samt kompletterats för denna utredning (se bilaga 3).

Efter kart- och arkivstudier specialinventerades utredningsområdet, bland annat med utgångspunkt från resultatet av kartstudien. Påträffade lämningar samt möjliga boplatslägen dokumenterades. I samband med inventeringen gjordes även provstick med spade samt undersökning av rotvältor och andra markskador i syfte att ytterligare styrka gjorda iakttagelser från kart- och arkivstudien. Provtagningarna sållades på plats med handsåll med 4 millimeters masktäthet. Metoden utgör ett effektivt sätt att konstatera fyndförekomster (stenartefakter och rester efter redskapstillverkning) från företrädesvis stenålder. Härigenom skapas ett bättre underlag för förståelsen av platsers utnyttjande samt ett utökad planeringsunderlag inför utplacering av sökschakt.

Etapp 2.

Efter att steg 1 avslutats öppnades totalt 11 sökschakt upp inom de objekt som utgjordes av boplatslägen inom planområdet med grävmaskin. Schaktens placering utgick från inventeringsresultaten samt arkiv- och kartstudien. Schaktens längd varierade mellan 2 och 13 meter och var 1,5 meter breda. Sökschakten grävdes ned till av kultur opåverkad mark. I samband med sökschaktningen utfördes i förekommande fall handgrävning, vilket främst innefattade rensning av schakt. För att identifiera och säkerställa eventuella lämningar, i detta fall en misstänkt hållristningshäll, kom viss avtorvning och borstning att ske för hand.

Samtliga påträffade lämningar, möjliga boplatslägen och sökschakt har mätts in digitalt med GPS. De påträffade lämningarna utmarkerades i plan på kartunderlag och beskrevs i text. Ett representativt urval av

lämningar, ytor etc. fotodokumenterades med digital-kamera.

Landskap

Natur

Utredningsområdet återfinns i Nyköpingsåns dalgång, beläget i en flack nordsluttning mot Nyköpingsån. Större delen av området var beläget i skogsmark med enstaka uppstickande delar med berg i dagen. Topografin kan beskrivas som småkuperad terräng med inslag av sumpig mark i många av de lägre liggande delarna. I den norra delen utgjordes utredningsområdet av anlagd parkmark i form av gräsmattor som angränsade till ett impediment i norr. I den nordöstra delen utgjordes en mindre yta av åkermark. Utredningsområdet var beläget mellan 22-48 meter över havet, med de högsta nivåerna i den sydöstra delen och de lägsta i den norra delen av planområdet. Jordmånen bestod till övervägande del av postglacial finmo och morän. Det fanns även områden med varvig lera samt glacial mjåla. I den norra delen återfanns postglacial grovlera. I övrigt fanns uppstickande berg i dagen som till övervägande del utgjordes av granit (SGU). Idag genomkorsas området av flera gång- och cykelvägar.

Området framträdde ur havet för första gången någon gång för cirka 7000 år sedan och utgjorde då en del av östra Mellansveriges södra ytterskärgård. Höjderna över havet tillsammans med topografin och geologin talade för att lämningar från både senmesolitikum och neolitikum var möjliga att påträffa inom utredningsområdet. Under bronsålder låg området i den sydvästra delen av Nyköpingsåns dåvarande breda mynningsområde. Från och med järnåldern har landskapsbilden inte förändrats mycket fram till idag.

Kultur

Inom utredningsområdet fanns inga tidigare kända fornlämningar. Strax väster om och i direkt anslutning till utredningsområdet återfinns gravfältet Nyköping 1:1, som enligt Fornminnesregistret utgörs av fem högar och 20 runda stensättningar (FMIS). Fornlämningen kan sannolikt dateras till järnålder med en tyngdpunkt i periodens senare del (ATA). Framförallt är det norr och nordväst om utredningsområdet som det finns ytterligare lämningar från järnåldersavsnittet. Lämningarna koncentrerar sig kring Nyköpingsåns dalgång och är synliga i landskapet i form av gravfält innehållande stensättningar och högar samt runstenar och en brobank (till exempel. Nyköping 5:1, 2, 3, 4, 55:1, 391:1). Även mindre grupper av gravar förekommer i närområdet (till exempel. Nyköping 2:1-3). Strax sydöst om utredningsområdet återfinns Nyköping 82:1, ett mindre gravfält bestående av sex runda stensättningar. Vid revideringsinventeringen på 1980-talet har dock inte gravarna kunnat återfinnas. Möjligen kan gravfäl-

tet ha undersökts, även om ingen dokumentation om detta verkar finnas (FMIS). Lämningarna ger ett samlat intryck av en omfattande järnåldersbebyggelse med tyngdpunkt i yngre järnålder.

I utredningsområdets närområde finns tre gårds-/bytomter vilka representerar historisk bebyggelse med kontinuitet bakåt i tiden. Dessa är Stora Släbro (Nikolai 299), Bagaretorp (Nikolai 535) samt Broby (Helgona 54). Gravfältet Nyköping 1:1 skulle eventuellt kunna knytas till en föregångare till nuvarande Oppeby gård. Oppeby gårds namn kan knytas till ortnamn med ändelsen *-by*, vilken generellt anses härröra från järnålder (se vidare nedan under kart- och arkivstudie). Söder om utredningsområdet återfinns flera gruvmiljöer där man brutit järnmalm, men också silver under historisk tid (till exempel. Nyköping 296:1, 294:1-2, 295).

Även äldre tidsperioder som sten- och bronsålder finns representerade i närområdet. Här avses framförallt hällristningarna i Släbroparken med sina unika ramfigurer (Nyköping 340:1, 2 och 3), samt de neolitiska lämningarna i anslutning till Nyköpings lasarett (Nyköping 229:1), och närliggande fyndplatser med bland annat påträffad gropkeramik (Helgona 317). Vidare återfinns ytterligare hällristningar samt ett boplatsoområde väster om utredningsområdet, där det bland annat påträffats ett flertal skafthålsyxor (Nyköping 607 och 619).

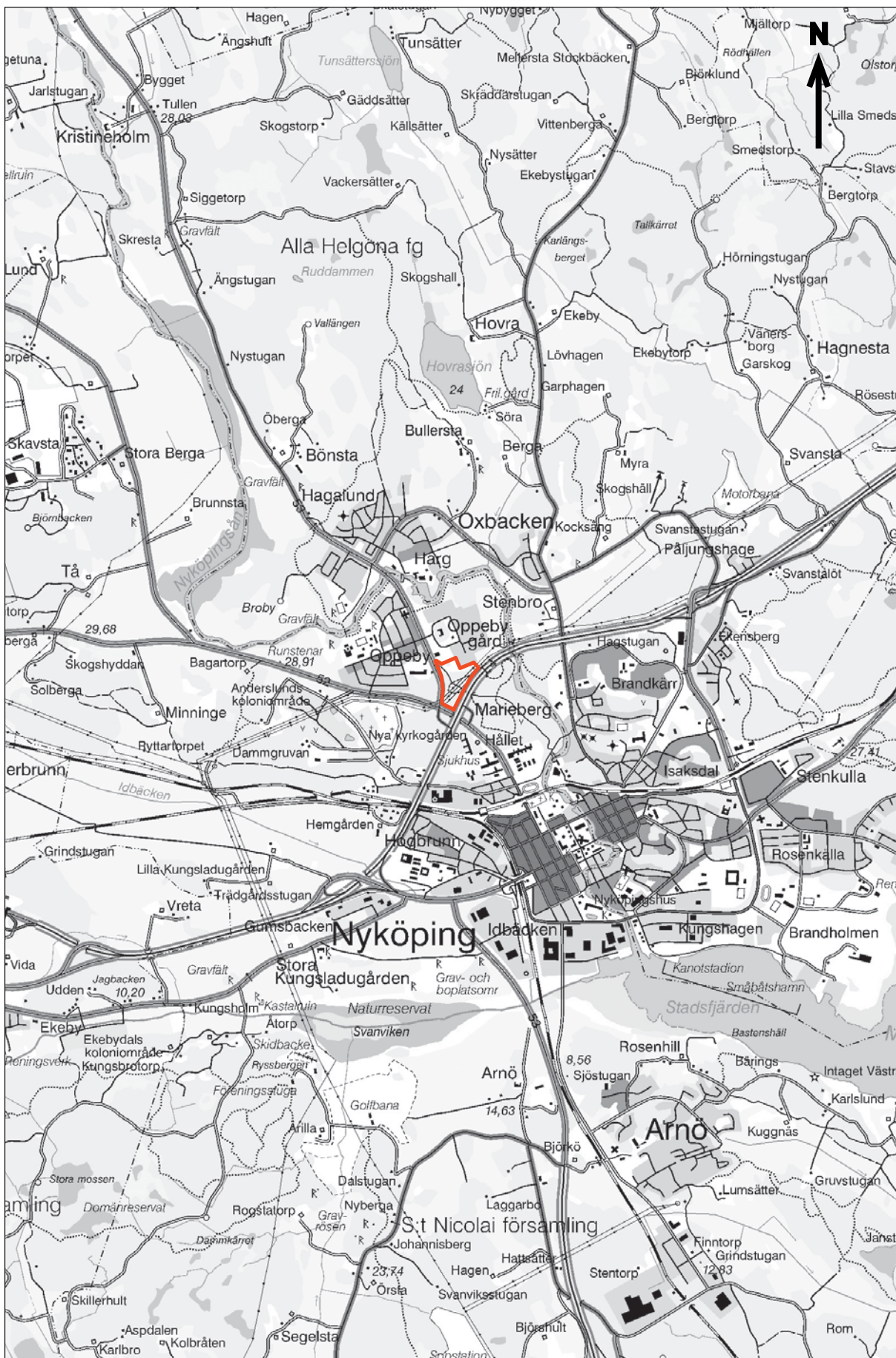
Inom det aktuella utredningsområdet har tidigare inga arkeologiska undersökningar genomförts. I planområdets närhet har dock ett flertal undersökningar utförts. Tidigare har det omnämnts att gravfältet Nyköping 1:1 har delundersökts på 1930-talet. Under slutet av 1980-talet förundersöktes nämnda gravfält i avgränsande syfte (Wigren 1988). Under de första åren av 2000-talet var området åter igen aktuellt för arkeologiska insatser i form av en utredning samt en förundersökning och antikvarisk kontroll av gravfältet och dess intilliggande ytor (Norberg 2002; 2005; Gustafsson 2005). Vidare under 1980-talet gjordes en mindre undersökning i samband med att hällristningarna vid Släbro påträffades (Wigren et al 1990). Lite längre västerut sett från utredningsområdet, genomfördes en arkeologisk utredning under år 2005, varvid bland annat ett boplatsoområde, skålgropshäll och kvarnlämning påträffades (Gustafsson 2006).

Beskrivning av den särskilda utredningen

Kart- och arkivstudie

Enligt det äldre kartmaterialet har större delen av utredningsområdet, precis som idag, utgjorts av ett skogsmarksområde, kallad *Jägarhället* (LMS). Oppeby gårds äldre bebyggelse är beläget på den plats där

Figur 2. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Nyköping 9H SV med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

dagens Oppeby gård ligger (LMS; bilaga 3). Ortnamn med efterleden *-by* kan ha uppkommit från och med folkvandringstid och framåt i tiden. Namnet Oppeby kan förmodligen härledas från en by, vilken är oklart. Efterleden *-by* som kommer av gård/by. Namnet betyder helt enkelt *gården* (byn) *där uppe* i förhållande till en intilliggande bebyggelse (Wahlberg 2003, s. 244). Enligt andra bör betydelsen *uppe* i Oppeby betyda "byn däruppe" i förhållande till havet (Karlén 1973, s. 11). Tidigare har det också diskuterats om inte området Släbro-Broby-Oppeby skulle ha varit en föregångare till Nyköping som en förhistorisk handelsplats. Ett antagande som grundar sig i förleden i namnet Nyköping, därmed måste det ha funnits ett "Gammelköping" (Karlén 1973, s. 11). Namn med efterleden *-by* och som innehåller en förled som betecknar ålder eller förhållande till annan bebyggelse, i det här fallet *uppe-*, kan även ha bildats under medeltid och senare (Pamp 1988, s. 40).

Eventuellt kan gården Oppeby hänföras tillbaka till mitten av 1300-talet. År 1496 skall Franciskanerklostret i Nyköping ha fått jord i *Uppaby* norr om Nyköping (Karlén 1973, s. 11 och s. 140). I alla fall tillhörde Oppeby gård år 1562 riddaren och rådmannen Nils Rynings landbogods. Gården blir den dominerande i området under 1600-talets första hälft, till exempel hamnar Stora och Lilla Släbro gårdar under Oppeby gård under denna tid. Gården ärvdes därefter av hans son Axel Ryning, som i sin tur efter hans frånfälle (år 1620) kom att ligga under Edeby gård i Ripsa socken. Efter diverse ägarbyten togs Oppeby gård över av kronan år 1683. Vid den här tidpunkten uppgick Oppebyhemmanet endast till ett halvt mantal och övergick

från att ha varit ett frälsegods till att bli ett köpgods (Almquist, 1934, s. 171f och 602; Westrin 1919, s. 1352). På sockenkartan över Nikolai socken från år 1677 återfinns Oppeby gård utmarkerad (LMS). År 1688, på en karta över en geometrisk avmätning återges Oppeby gård med två hussymboler och omnämns i karttexten som ett kronohemman och ett hospitalshem (LMS). Sedermera omnämns bara en gård. Vid en ägomätning år 1897 finns endast bebyggelse vid Oppeby gård (LMS). Vid ett avstyckningsärende år 1938 återfinns tre bostadshus samt några andra byggnader på det impediment som ligger dikt an mot utredningsområdets norra gräns och som i viss mån går in i nämnda planområde inom en äga kallad Oppeby 3:3 (LMS). På Ekonomiska kartans blad från 1958 finns fortfarande husen kvar (RAK). Slutligen upphör denna fastighet att existera år 1985 (LMS).

Inventering

Vid inventeringstillfället påträffades en övergiven väg (Objekt 1) i utredningsområdets västra del. I områdets nordvästra del påträffades ytterligare en rest av en väg i form av en gräsbevuxen vägbank (Objekt 2). Direkt söder om objekt 2 påträffades en möjlig hållristning (Objekt 3). På norra sidan av bergknallen påträffades ett sentida stenbrott (Objekt 4). Därtill framkom ett flertal boplatslägen (Objekt 5-11). Vid inventeringstillfället gjordes spadstick inom samtliga boplatslägen utom inom objekt 5 och 9, då dessa utgjordes av parkmark respektive åkermark. Objekt 10 och 11 utgick redan efter etapp 1. Inom övriga objekt öppnades sökschakt upp, se nedan. I utkanten av utredningsområdets norra del påträffades rester efter sentida bebyggelselämningar, Objekt 12.

Figur 3. Den glest bevuxna med träd ytan till vänster i bild utgörs av gravfältet Nyköping 1:1. Den del av gravfältet som återfinns närmast vägkorsningen, skulle enligt det inför utredningen delgivna kartunderlaget komma att beröras av den planerade exploateringen. Bilden är tagen mot väster. Foto: Patrik Gustafsson 2007, Sörmlands museum.

Sökschaktning

Övriga boplatsslägen (Objekt 5 - 9) var av fortsatt antikvariskt intresse vid den efterföljande sökschaktningen vid etapp 2. Sammanlagt grävdes 11 sökschakt inom utredningsområdet. Antalet sökschakt inom respektive objekt varierade mellan ett och fyra. Inga fornlämningar påträffades inom utredningsområdet.

För närmare information angående sökschaktens innehåll och påträffade anläggningar, hänvisas till Resultattabell s. 10 samt bilaga 1 och 4.

Objektsbeskrivningar

Objekt 1. Färdväg. (Nyköping 618). Objektet var beläget i den västra delen av utredningsområdet till större delen i skogsmark. Vägen gick i nordnordvästlig-syd-sydöstlig riktning och var cirka 250 meter lång och 7 meter bred. Vägen var belagd med asfalt och utgjordes av en föregångare till dagens Väg 53. Ej fornlämning. Ingen åtgärd.

Objekt 2. Färdväg. (Nyköping 616). Objektet var beläget i områdets nordvästra del och utgjordes av en övergiven väg i form av en gräsbevuxen vägbank. Vägen var cirka 25 meter lång och 5 meter bred med diken på ömse sidor. Vägen gick i sydvästlig-nordöstlig riktning och var till delar bevuxen med lövsly. Vägen har ursprungligen gått fram till Oppeby gård och har identifieras via Häradskartan (RAK), men inte i det övriga äldre kartmaterialet (LMS). Ej fornlämning. Ingen åtgärd.

Objekt 3. Hällristningsläge. I västra delen av utredningsområdet påträffades en bergknalle med en möjlig

hällristning på berg i dagen. Berghällen borstades av, varvid ett flertal skålgropsliknande formationer noterades. De skålgropsliknande formationerna var mestadels grunda till sin karaktär och mycket svårbedömda. Därför kontaktades Sven-Gunnar Broström och Kenneth Ihrestam (BOTARK) som kom och inspekterade hällen den 2007-10-09. Hällristningen kunde därmed avfärdas som naturliga vittringsgropar. Utgår.

Objekt 4. Stenbrott. (Nyköping 617). På den norra sidan av nämnda bergknalle (se Objekt 3) påträffades ett sentida stenbrott, cirka 5 meter stort. Objektet utgjordes av sprängt berg. Flera borrhåll kunde ses, både i det kvarvarande berget och i de lösa stenarna nedanför. Brottet bör vara sentida och kan ha med vägbyggen eller dylikt att göra. Ej fornlämning. Ingen åtgärd.

Objekt 5. Boplatssläge. Objektet låg i den norra delen av utredningsområdet och var beläget i parkmark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack gräsmatta. Inom området öppnade fyra sökschakt upp. Jordmånen utgjordes i huvudsak av lera, siltig lera eller sand. Mindre tegelbitar, porslinsbitar och sentida metallskrot påträffades i schakten. Inget av antikvariskt intresse framkom. Objektet utgår.

Objekt 6. Boplatssläge. Objektet låg i den västra delen av utredningsområdet och var beläget i skogsmark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack yta vilken angränsade i söder till en täktgrop. Jordmånen utgjordes av sand. Inom området gjordes flera spadstick utan indikation på fornlämning. Inom området öppnade även två sökschakt upp. Sentida skräp påträffades. Inget av antikvariskt intresse framkom. Utgår.

Figur 5. Vy mot söder med en av de många cykelbanorna som går genom området. I bildens främre del syns gräsmattan som utgjorde den större delen av objekt 5. I bakgrunden tar skogen vid som utmärkte resten av utredningsområdet. Till väster skimtar objekt 11 och till höger objekt 6. Foto: Patrik Gustafsson 2007, Sörmlands museum.

Resultattabell

Objekt/RAÄ nr	Kategori	Källa	Ruta/Schakt	Status	Åtgärdsförslag
1/Nyköping 616	Färdväg	Arkiv/Inventering	-	Ej fornlämning	Ingen åtgärd
2/Nyköping 618	Färdväg	Arkiv/Inventering	-	Ej fornlämning	Ingen åtgärd
3	Hällristningsläge	Inventering	-	Ej fornlämning	Utgår
4/Nyköping 617	Brott/täkt	Inventering	-	Ej fornlämning	Ingen åtgärd
5	Boplatsläge	Sökschakt	S7-10	Ej fornlämning	Utgår
6	Boplatsläge	Sökschakt	S5	Ej fornlämning	Utgår
7	Boplatsläge	Sökschakt	S3-4	Ej fornlämning	Utgår
8	Boplatsläge	Sökschakt	S1-2	Ej fornlämning	Utgår
9	Boplatsläge	Sökschakt	S11	Ej fornlämning	Utgår
10	Boplatsläge	Spadstick	-	Ej fornlämning	Utgår
11	Boplatsläge	Spadstick	-	Ej fornlämning	Utgår
12:1-3	Husgrund, sen tid	Arkiv/Inventering	-	Ej fornlämning	Utgår

Objekt 7. Boplatsläge. Objektet låg i den västra delen av utredningsområdet och var beläget i skogsmark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack yta vilken angränsade i norr till en täktgrop. Jordmånen utgjordes av sand. Inom området gjordes flera spadstick utan indikation på fornlämning. Inom området öppnade även två sökschakt upp. Sentida-nutida skräp påträffades. Inget av antikvariskt intresse framkom. Utgår.

Objekt 8. Boplatsläge. Objektet låg i den södra delen av utredningsområdet och var beläget i skogsmark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack nordväst vänd sluttning. Jordmånen utgjordes av siltig och stenig morän. Inom området gjordes flera spadstick utan indikation på fornlämning. Inom området öppnade även två sökschakt upp. Inget av antikvariskt intresse framkom. Objektet utgår.

Objekt 9. Boplatsläge. Objektet låg i den östra delen av utredningsområdet och var beläget i åkermark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack östvärd sluttning. Jordmånen utgjordes av lera. Inom området öppnade ett sökschakt upp. Inget av antikvariskt intresse framkom. Objektet utgår.

Objekt 10. Boplatsläge. Objektet låg i den centralt inom utredningsområdet och var beläget i skogsmark. Jordmånen utgjordes av framför allt siltig och till mindre delar sandig morän. Stora delar av objektet utgjordes av en mindre höjparti. Inom området gjordes flera spadstick varav inget av antikvariskt intresse framkom. Objektet utgår.

Objekt 11. Boplatsläge. Objektet låg i den centrala delen av utredningsområdet och var beläget i skogs

mark. Stora delar av objektet utgjordes av en flack nordvärd sluttning. Jordmånen utgjordes av siltig lera. Inom området gjordes flera spadstick varav inget av antikvariskt intresse framkom. Objektet utgår.

Objekt 12:1-3. Bebyggelselämning, sentida. I områdets norra del hade det noterats i kartmaterialet att det skulle ha stått tre bostadshus på ett impediment som var beläget inom en äga som hette Oppeby 3:3 (se kart- och arkivstudie). Vid inventeringstillfället noterades tegel, betong/cement och sten i markytan i anslutning till den plats där husen skall ha stått. Större delen av Objekt 12:1-12:3 återfinns utanför detaljplaneområdet, men en mindre del hamnar innanför (Objekt 12:1). Objektet är dock ingen fornlämning, då den inte förekommer i kartmaterial före år 1938. Ej fornlämning. Utgår.

Sammanfattning

Sektor arkeologi vid Sörmlands museum har under perioden 2007 10 01–2007 10 02 & 2007 10 04 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Nyköpings kommun undersöker förutsättningarna att bebygga ett område med såväl bostäder som företag, *Oppeby Östra arbetsområde*. Detaljplaneområdet var beläget nordväst om Nyköping, inom fastigheterna Oppeby Gård 1:6, Hället 1:1 och Anderslund 1:27, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län.

Inför fältarbetet gjordes en historisk kartanalys över detaljplaneområdet. Det aktuella utredningsområdet utgjordes till större delen av skog under historisk tid. Därtill sammanställdes information om Oppeby

gårds historia Vid inventeringstillfället påträffades en övergiven väg (Objekt 1) i utredningsområdets västra del. I områdets nordvästra del påträffades ytterligare en rest av en väg i form av en gräsbevuxen vägbank (Objekt 2). Direkt söder om objekt 2 påträffades en möjlig hållristning (Objekt 3). På norra sidan av bergknallen påträffades ett sentida stenbrott (Objekt 4). Därtill framkom ett flertal boplatslägen (Objekt 5-11). Vid inventeringstillfället gjordes spadstick inom samtliga boplatslägen utom inom objekt 5 och 9, då dessa utgjordes av parkmark respektive åkermark. Objekt 10 och 11 utgick efter etapp 1. Inom övriga objekt öppnades sökschakt upp, se nedan. I utkanten av utredningsområdets norra del påträffades rester efter sentida bebyggelselämningar, Objekt 12.

Vid den efterföljande sökschaktningen kunde samtliga boplatslägen avfärdas.

Enligt det av Nyköpings kommun presenterade kartunderlaget för detaljplaneområdet, visade det sig att gravfältet Nyköping 1:1 skulle komma att beröras av en planerad genomfart mellan *Mjölcentralen* och *Oppeby östra arbetsområde*. Detta område skall i händelse av exploatering förundersökas arkeologiskt, alternativt undvikas och kom därmed inte att ingå i den här aktuella särskilda utredningen.

Resultatet redovisas i Resultattabell samt i bifogade bilagor. Beslut om vidare åtgärder fattas av länsstyrelsen i Södermanlands län.

Referenser

Almquist, J. A. 1934. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel*. Del 2. Band 1. Indelning och tabeller. Stockholm.

Digitala fastighetskartan (GSD). *Geografiska Sverige-data. Fastighetskartan med höjdkurvor*, Södermanlands län. Lantmäteriet, Gävle.

Gröna kartan (GSD). *Geografiska Sverige-data. Södermanlands län*. Lantmäteriet, Gävle.

Informationssystemet om fornminnen (FMIS). Nikolai och Helgona socknar, Södermanlands län. Riksantikvarieämbetet. Datauttag 2007-10-01.

Jordartskartan. Nyköping SV; Ser. Ae nr 11. Sveriges geologiska undersökning (SGU). 1972. Stockholm.

Karlén, Lars. 1973. *Medeltid och äldre vasatid till omkring 1570. I: Nyköpings stads historia 1. Medeltid och vasatid intill 1622*. Red: Dahlgren, Stellan. Nyköpings kommuns stadshistoriekommité. Nyköping.

Gustafsson, Patrik. 2005. *Slutförd antikvarisk kontroll i Oppeby 1:4 och Anderslund 1:27, RAÄ1, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. PM:2005*. Sörmlands museum. Nyköping.

- 2006. *Släbro*. Oppeby 1:1, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Arkeologiska meddelanden 2006:08*. Sörmlands museum. Nyköping.

Norberg, Lars. 2002. *Oppeby*. Oppeby 1:4, 1.5 och Anderslund 1:27, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Arkeologiska meddelanden 2002:27*. Sörmlands museum. Nyköping.

- 2005. *Oppeby*. Järnålder. Särskild utredning och arkeologisk förundersökning. *Arkeologiska meddelanden 2005:06*. Sörmlands museum. Nyköping.

Pamp, Bengt. 1988. *Ortnamn i Sverige*. Lundastudier i Nordisk språkvetenskap serie B, nr 2. Lund.

Wahlberg, M. (Red.) 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*. Språk- och folkminnesinstitutet. Uppsala.

Wigren, Sonja. 1988. *Rapport. Oppeby 1:4 och 1:5 samt Anderslund 1:20*. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet, Byrån för arkeologiska undersökningar. *Arkivrapport*. Stockholm.

Wigren, Sonja., Broström, Sven-Gunnar, Ihrestam, Kenneth, Eriksson, Bore. 1990. *Hällristningarna i Släbroparken, Nyköping*. Arkeologisk undersökning och dokumentation. *Länsstyrelsen i Södermanlands län. Kulturmiljöenheten. Nr 2*. Nyköping.

Öhman, Christer. 1973. *Nyköping och hertigdömet 1568-1622. I: Nyköpings stads historia 1. Medeltid och vasatid intill 1622*. Red: Dahlgren, Stellan. Nyköpings kommuns stadshistoriekommité. Nyköping.

Muntliga uppgifter

Sven Gunnar Broström och Kenneth Ihrestam, BOTARC. 2007-10-09.

Arkiv

Antikvarisk topografiska arkivet (ATA). Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Dnr:dnr 4015/39.

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMR), Södermanlands län, Nikolai socken.

Statens Historiska Museer (SHM)

Översiktsdatabasen, Södermanlands län, Nikolai socken.

Sörmlands Museums Arkiv (SMA)

Sörmlands museums Föremålsdatabas.

Lantmäteriets digitala arkiv (LMS).

Broby. C29-4:C11:167-8, 1691 (kopia vid Sörmlands museum).

Harg. C29-14:2, 1785

Lilla Släbro. C11-148, 1688

Nikolai socken. C64-1:C13:23-32, 1677

Oppeby. C64-49:1, 1688

Oppeby 3:3. Akt nr 04-NIK-243.

Oppeby 3:3. Akt nr 04-NIK-483.

Oppeby 3:3. Akt nr 04-84/418.

Stora Släbro. C64-58:1, 1808

Lantmäteriets digitala arkiv (RAK)

Ekonomiska kartans blad. Akt nr J133-9H3d60

Häradskartan. Nyköping, J1.1.2 56-5, 1897-1901

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie:

Arkeologiska meddelanden 2007:13

Södermanlands museums dnr: KUS07 267

Länsstyrelsens dnr: 431-12478-2007

Tid för undersökningen: 2007-10-01 – 2007-10-02 & 2007-10-04

Personal: Patrik Gustafsson och Lars Norberg

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige

9h3d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6516424 y1568478 (SV)

Koordinatsystem: Rikets

Höjdsystem: Rikets

Utredningsområde: Extensivt; 87000 m², Intensivt; 94,5 m².

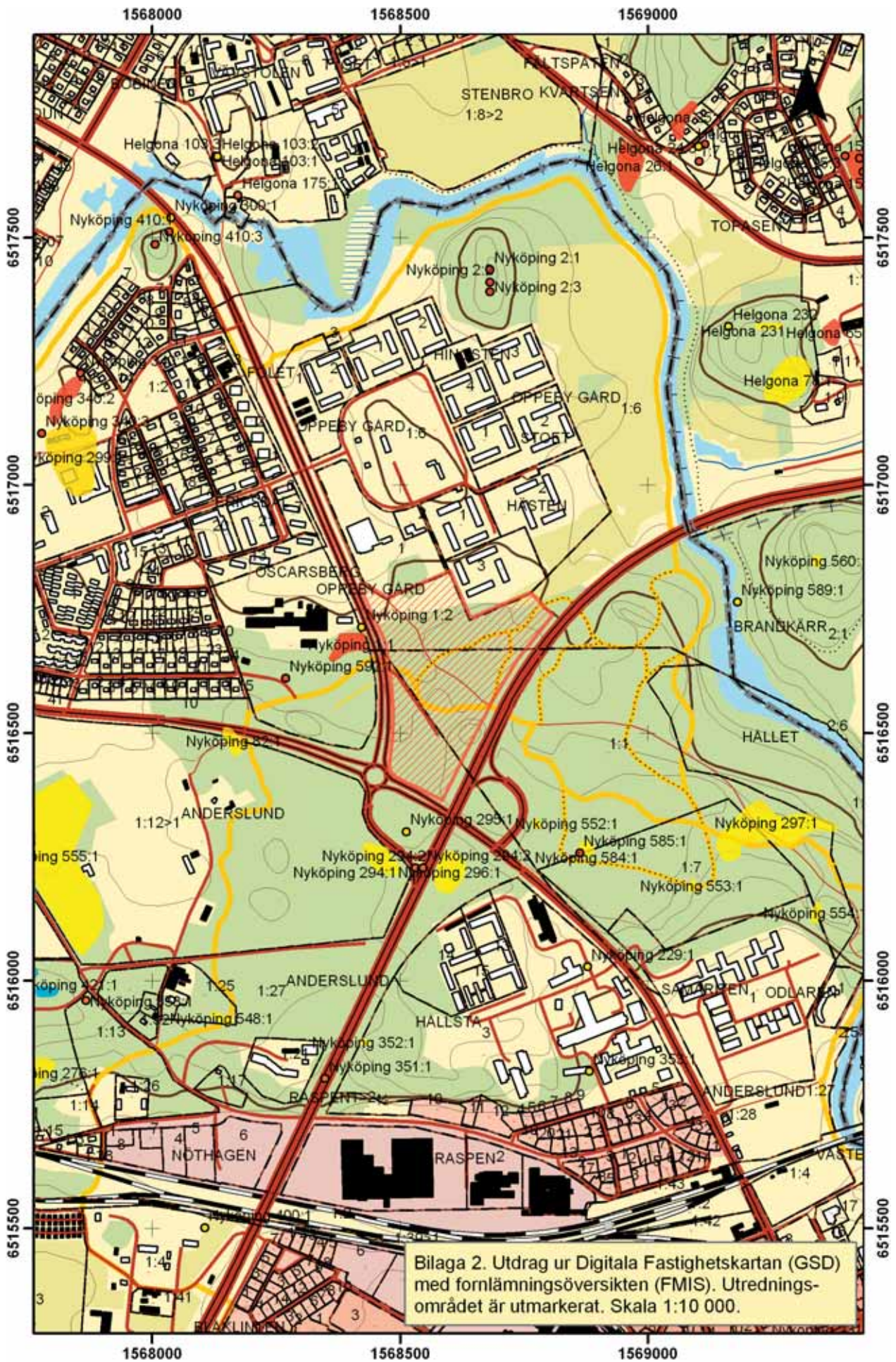
Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv.

Bilagor

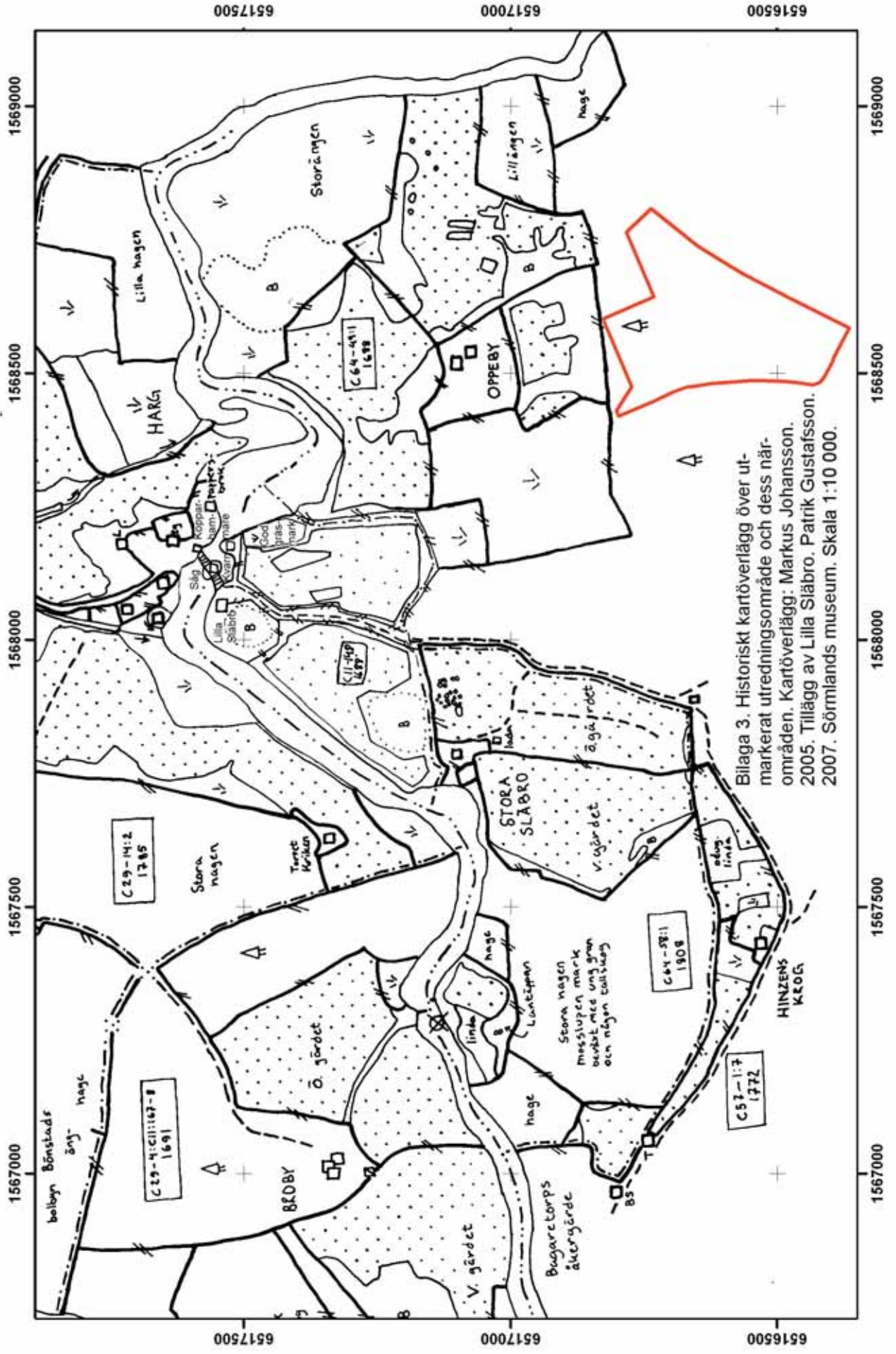
1. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	X (mittpunkt)	Y (mittpunkt)
1	5x1,5	0,25	Siltig morän	65 164 158, 728	15 685 850, 739
2	5x1,5	0,2	Siltig grusig morän	65 164 409, 454	15 685 971, 033
3	5x1,5	0,23	Finsandig morän	65 166 028, 185	15 685 301, 712
4	4x1,5	0,25	Finsandig morän	65 166 278, 569	15 685 203, 699
5	9x1,5	0,3	Finsandig morän	65 166 793, 910	15 685 032, 582
6	5x1,5	0,25	Siltig morän	65 167 085, 854	15 685 168, 125
7	4x1,5	0,4	Grusig silt	65 167 655, 437	15 685 038, 384
8	5x1,5	0,35	Varvig lera	65 167 696, 990	15 684 573, 127
9	2x1,5	0,2	Lera	65 167 487, 917	15 685 379, 640
10	4x1,5	0,35	Finsand	65 167 793, 638	15 685 635, 683
11	13x1,5	0,4	Varvig lera	65 167 635, 668	15 687 378, 697

Bilaga 3. Historiskt kartöverlägg över utmarkerat utredningsområde och dess närområden. Kartöverlägg: Markus Johansson. 2005. Tillägg av Lilla Släbro. Patrik Gustafsson. 2007. Sörmlands museum. Skala 1:10 000.